

**การสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อแก้ปัญหการดำรงชีวิต
ของผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์**
**The Creation of Elderlies Network for Solving Problems on Living of the
Elderlies in Kalasin province**

นิวัฒน์ สาระขันธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Niwat sarakhan

Roi-et Rajabhat University, Thailand.

E-mail : niwatsarakhan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูล สภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) สร้างรูปแบบการแก้ปัญหาผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์ 3) ประเมินผลรูปแบบการแก้ปัญหาผู้สูงอายุ ในชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึกการประชุมสนทนากลุ่มย่อยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่เป็นผู้นำชุมชน ผู้นำทางภูมิปัญญาเจ้าอาวาสผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานีนามายตำบล และ สมาชิกชมรมสมาคม ผู้สูงอายุในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งได้จากการใช้ตาราง Krejcie และ Morgen (บุญชม ศรีสะอาด, 2548) จำนวน 1,371 คนโดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ส่วนการทดลองใช้รูปแบบใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยใช้กลุ่มผู้สูงอายุเทศบาลนามนเป็นกลุ่มเป้าหมาย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่า เฉลี่ยเลขคณิต (X)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานการณ์ของผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีแนวโน้มของปัญหาที่รุนแรงขึ้นในอนาคต 5-10 ปีข้างหน้าได้แก่ จำนวนผู้สูงอายุที่เป็นภาระพึ่งพิงจะเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 16 พบว่าปัญหาของผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์ แบ่งออกเป็น 4 ด้านหลักคือ ปัญหาสังคม ปัญหาสุขภาพ ปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาการศึกษา 2) สร้างรูปแบบการแก้ปัญหาผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าประกอบไปด้วย 4 ปัจจัยหลักคือซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมสรรหา (Allocation: A) กิจกรรมพัฒนา (Development: D) กิจกรรมรักษาไว้ (Maintenance: M) และกิจกรรมใช้ประโยชน์ (Application: A) โดยการมุ่งให้เกิดสติและปัญญา โดยเป็นเสาหลักให้กับชุมชนที่เรียกว่าคลังภูมิปัญญาผู้สูงอายุ 3) การประเมินผลรูปแบบการแก้ปัญหาผู้สูงอายุในชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งพบว่ารูปแบบการแก้ปัญหาผู้สูงอายุ สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาผู้สูงอายุใน

* วันที่รับบทความ : 14 พฤศจิกายน 2566; วันที่แก้ไขบทความ 13 ธันวาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ : 14 ธันวาคม 2566

Received: November 14 2023; Revised: December 13 2023; Accepted: December 14 2023

จังหวัดกาฬสินธุ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้สูงอายุและครอบครัว กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การสร้างเครือข่าย; ผู้สูงอายุ; การดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ

Abstract

This study aimed to 1) to study the current situation and the need of elderly person problems in Kalasin province 2) to construct the problem solving model for elderly problem solving in Kalasin province 3) to evaluate the problem solving model. It was the qualitative research. Tools used were The in-depth interviews, the focus group record form. The sample consisted 1,371 of the elderly people living in Kalasin province, the community leaders, the folk wisdom leaders, the abbots, the principles and the head of health center using simple random sampling and the purposive sampling for experiment model. The MEAN (X) (was adopted for analyzation.

The results showed that 1) the situation of the elderly problems in Kalasin tended to have a serious problem in the next 5-10 years. The elderly were the burden of dependency was increasing at a rate of 16%. It was divided into 4 areas: the social problems, health problems, economic problems and education problems. 2) The problem solving model for elderly problem solving in Kalasin province consisted of 4 main factors, which include Allocation(A), Development(D), Maintenance(M) and Application(A) by focusing the mind and wisdom. It was the pillar of the community issues that local wisdom for communities. 3) The evaluation of such model found that the model constructed could be used to solve the problems of the elderly in Kalasin province effectively. The model were satisfied by elderly people, their families and the stakeholders with the highest level

Keywords; Network Creation; Elderly person; The living of elderly person

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุ (aging society) ซึ่งจะทำให้มีปัญหามากมายเช่น ผู้ที่เป็นภาระเพิ่มมากขึ้น จากการศึกษางานวิจัยของสายรุ้ง เล่าไชย (2558 : 43-48) และ พบว่าปัญหาของผู้สูงอายุ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมากตามลำดับคือ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม นอกจากนี้ยังพบว่ารู้สึกหวาดกลัวในเรื่องการขาดคนเอาใจใส่ดูแลและการที่จะถูกมองว่าเป็นคนที่ไร้ความสามารถ จังหวัดกาฬสินธุ์มีประชากรทั้งสิ้น 1,094,302 คน ซึ่งประกอบไปด้วยผู้สูงอายุจำนวน 110,189 คน ยังไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครอบครัวและสังคมเป็นจำนวน 4,828 คนซึ่งเป็นจำนวนที่สูง เนื่องจากผู้สูงอายุเหล่านี้หลายคนเคยเป็นบุคลากรที่มีคุณค่า เลี้ยงดูบุตรหลานจนเติบโตใหญ่ แต่เมื่อแก่ตัวลงกลับถูกทอดทิ้งให้เปล่าเปลี่ยวและไร้ที่พึ่ง

ผู้สูงอายุส่วนมากจะมีปัญหาด้านสุขภาพเนื่องจากวัยนี้เป็นวัยที่สุขภาพกำลังเสื่อมถอย จึงมีปัญหาตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสุขภาพที่เรื้อรัง หรือปัญหาทางสุขภาพจิต จากการวิจัยของสายรุ้ง เล่าไชย (2548 : 43-48) พบว่าปัญหาสุขภาพที่ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมากที่สุดคือ ปัญหาโรคเรื้อรังเช่น เบาหวาน ความดันโลหิต และปัญหาโรคอัลไซเมอร์ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือรู้สึกหวาดกลัวในเรื่องการขาดคนเอาใจใส่ดูแลและการที่จะถูกมองว่าเป็นคนที่ไร้ความสามารถ จะเห็นว่าในปัจจุบันปัญหาผู้สูงอายุเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมากทั้งในระดับชาติและในระดับโลกเพราะมีผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งในระดับมหภาค ได้แก่ผลต่อผลผลิตภักณ์มวลรวมในประเทศ (GDP) รายได้ต่อหัวของประชากร การออมและการลงทุนงบประมาณของรัฐบาล การจ้างงานและผลิตภาพของแรงงาน และในระดับจุลภาค ได้แก่ผลต่อตลาดผลิตภัณฑ์และบริการด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการเงินและด้านสุขภาพการเตรียมพร้อมเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต้องเริ่มตั้งแต่บัดนี้เพราะมาตรการเกือบทุกอย่างล้วนต้องใช้เวลาในการดำเนินการนานกว่าจะออกผล

ผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์ ยังไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครอบครัวและสังคมเป็นจำนวน 4,828 คน(คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์, 2564 : 46) ซึ่งเป็นจำนวนที่สูง เนื่องจากผู้สูงอายุเหล่านี้เคยเป็นบุคลากรที่มีคุณค่า เลี้ยงดูบุตรหลานจนเติบโตใหญ่ แต่เมื่อแก่ตัวลงกลับถูกทอดทิ้งให้เปล่าเปลี่ยวและไร้ที่พึ่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดในการพัฒนารูปแบบเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาข้อมูล สภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อ สร้างรูปแบบการแก้ปัญหาผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์ และ
3. เพื่อประเมินผลรูปแบบการแก้ปัญหาผู้สูงอายุ ในชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์

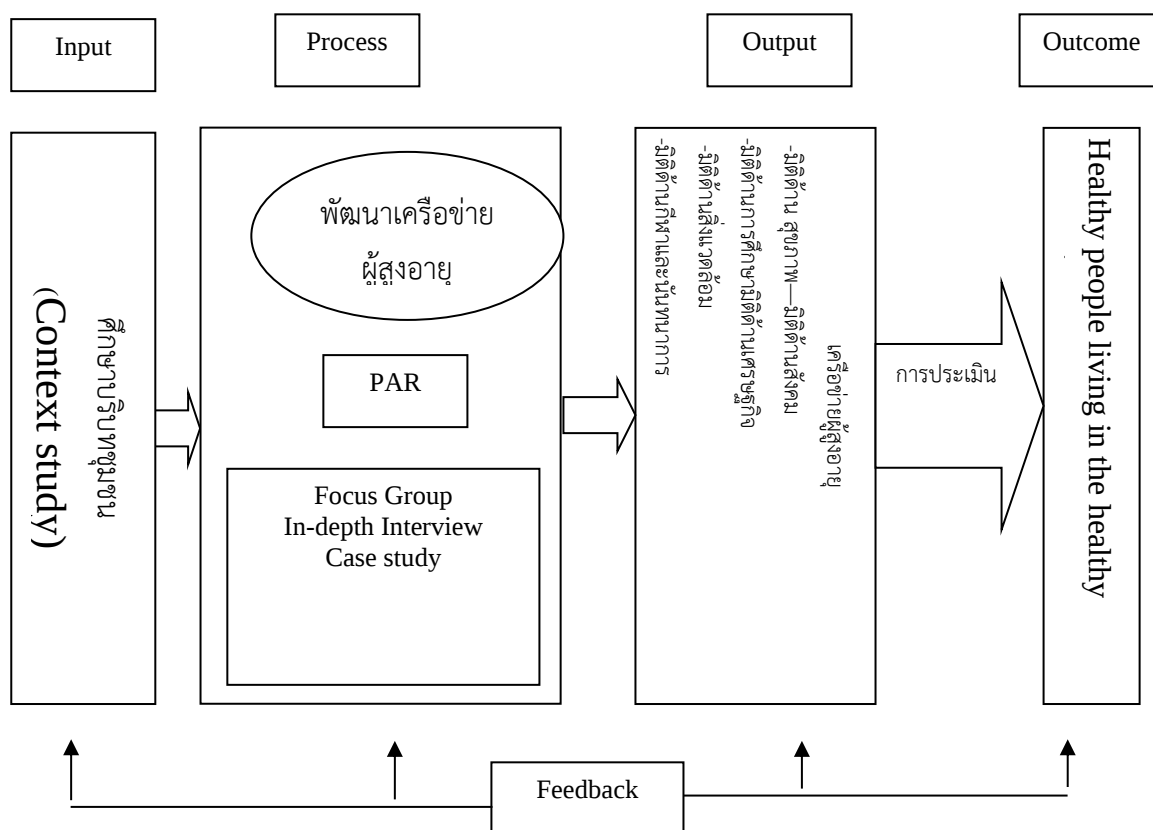
ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้สูงอายุที่เป็นผู้นำชุมชน ผู้นำทางภูมิปัญญาเจ้าอาวาสผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานีนอานามัยตำบล และ สมาชิกชมรมสมาคม ผู้สูงอายุในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) จำนวน 1,371 คน และกลุ่มเป้าหมายเป็นสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุเทศบาลนามน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และแบบสำรวจความพึงพอใจต่อรูปแบบการแก้ปัญหาผู้สูงอายุ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

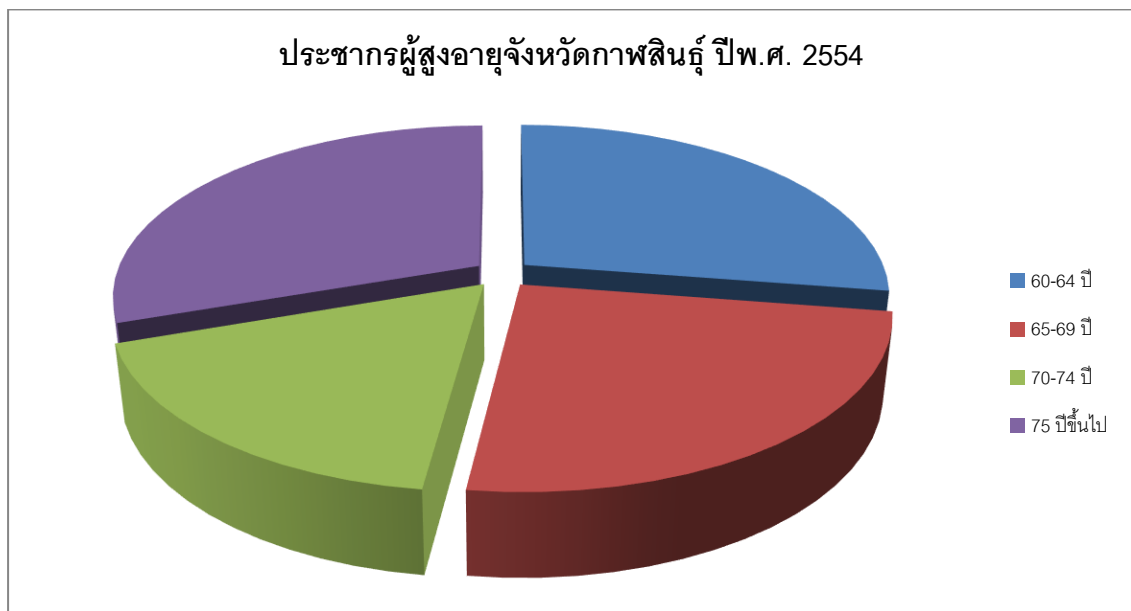
แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดของการวิจัย แสดงให้เห็นว่า การวิจัยนี้โดยใช้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีระบบ (system theory) โดยใช้การศึกษาบริบทชุมชน(Context study) เพื่อทราบข้อมูลเบื้องต้น แล้วจึงสังเคราะห์ รูปแบบเครือข่ายผู้สูงอายุโดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม(Participation research) และใช้การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการศึกษารายกรณี (Case study)

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์

ผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์มีจำนวนทั้งสิ้น 110,189 คน คิดเป็นร้อยละ 11.21 ของประชากรทั้งจังหวัด โดยแยกเป็นเพศชาย 49,565 คน คิดเป็นร้อยละ 10.13 ของประชากรชายทั้งจังหวัด และเพศหญิงจำนวน 60,624 คน คิดเป็นร้อยละ 12.29 ของประชากรหญิงทั้งจังหวัด เมื่อจำแนกเป็นช่วงอายุพบว่าอายุ 75 ปีขึ้นไปมีจำนวนมากที่สุดคือมีจำนวน 32,498 คน และอายุ 70-74 ปี มีจำนวนน้อยที่สุดคือมีจำนวน 24,677 คน นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนผู้สูงอายุที่เป็นภาระพึ่งพิงจะเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 16 ในอีก 5-10 ปีข้างหน้า ซึ่งสามารถแสดงดังแผนภูมิวงกลมดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงข้อมูลประชากรผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์

ปัญหาของผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์ แบ่งออกเป็น 4 ด้านหลักคือ ปัญหาสังคม ปัญหาสุขภาพ ปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าระดับของปัญหาที่อยู่ในระดับรุนแรงได้แก่ ปัญหาสุขภาพคือ โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคกระดูก/ไขข้อ และโรคพิษสุราเรื้อรัง ปัญหาเศรษฐกิจได้แก่ รายได้ไม่พอเพียงและขาดอาชีพเสริม และปัญหาการศึกษาได้แก่ ปัญหาการไม่รู้หนังสือ นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาที่ต้องการได้รับการป้องกันและแก้ไขในระดับมากได้แก่ ปัญหาสังคม คือ ขาดคนดูแล เหงาและหว้าเหวและอบายมุข ปัญหาสุขภาพได้แก่ โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคกระดูก/ไขข้อ โรคพิษสุราเรื้อรังและโรคอื่น ๆ เช่น โรควิงเวียน ไมเกรน ปัญหาเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ไม่พอเพียงและขาดอาชีพเสริม และปัญหาการศึกษาได้แก่

ปัญหาการไม่รู้หนังสือและการไม่รู้เรื่องเทคโนโลยี ส่วนแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหานั้นพบว่ามีหลากหลายเช่น การดูแลรักษาสุขภาพ การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน การเข้าวัดฟังธรรมและการศึกษาอบรม เป็นต้น

ตารางที่ 1 แสดงปัญหาในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์

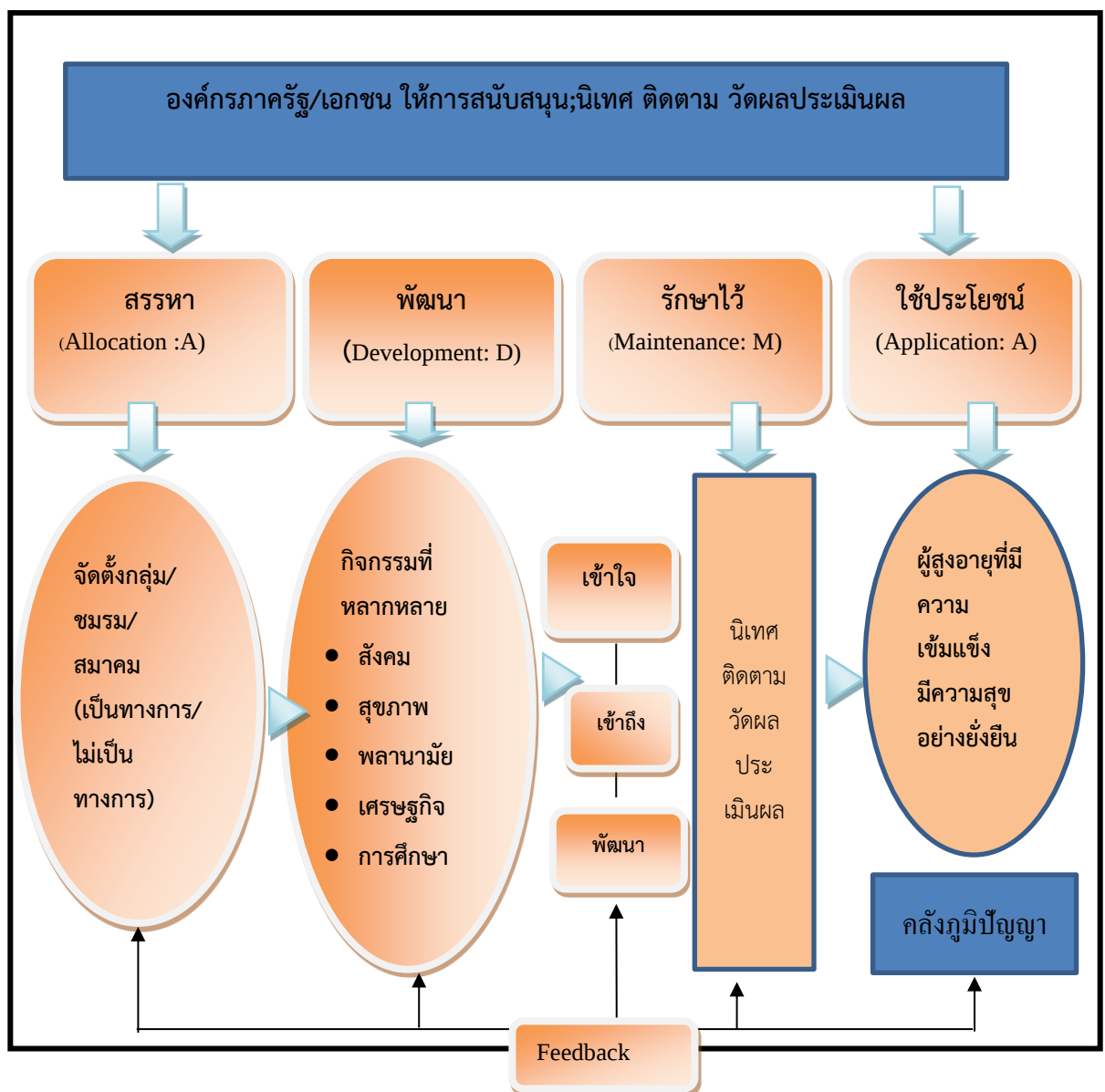
ประเภทของปัญหา ลักษณะของปัญหา	ระดับของ ปัญหา	ลำดับความ ต้องการในการ ป้องกัน/แก้ไข	แนวทางในการป้องกัน/แก้ไข
ปัญหาสังคม 1. ขาดคนดูแล 2. เหงา หว้าเหว่ 3. อบายมุข	ปานกลาง ปานกลาง ปานกลาง	มาก มาก มาก	รวมกลุ่มกันทำกิจกรรม/ดูแลกัน จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ/ทำกิจกรรม ร่วมกันอบรมธรรมะ เข้าวัดฟัง ธรรม
ปัญหาสุขภาพ 1. โรคเบาหวาน 2. โรคความจำเสื่อม 3. โรคหัวใจ 4. โรคกระดูก ไขข้อ 5. โรคกระดูก ไขข้อ	รุนแรง ปานกลาง รุนแรง รุนแรง รุนแรง	มาก ปานกลาง มาก มาก มาก	ควบคุมอาหาร/ไปหาหมอเป็น ประจำ ปฏิบัติตามหมอแนะนำ ปฏิบัติตามหมอแนะนำ/กิน อาหารที่มีประโยชน์บำรุงสมอง ควบคุมอาหาร/ไปหาหมอเป็น ประจำ ปฏิบัติตามหมอแนะนำ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์/ หลีกเลี่ยงอาหารบางชนิดไปหา หมอเป็นประจำ ปฏิบัติตาม หมอแนะนำ เลิกเสพยา/เข้าบำบัดรักษา อาการ/เข้าวัดฟังธรรม ควบคุมอาหาร/ไปหาหมอเป็น ประจำ ปฏิบัติตามหมอแนะนำ

6. โรคอื่น ๆ เช่น โรคหัวใจ เบาหวาน ไทรอยด์	ปานกลาง	มาก	
ปัญหาเศรษฐกิจ			
1. รายได้ไม่พอเพียง	รุนแรง	มาก	หารายได้เสริมโดยการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมรายได้เช่นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
2. ขาดอาชีพเสริม	รุนแรง	มาก	หารายได้เสริมโดยการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมรายได้เช่นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
ปัญหาการศึกษา			
1. การไม่รู้หนังสือ	รุนแรง	มาก	เข้าศึกษา การศึกษานอกระบบ/จัดอบรมการอ่านออกเขียนได้
2. การไม่รู้เรื่องเทคโนโลยี	ปานกลาง	มาก	เข้าศึกษา การศึกษานอกระบบ/จัดอบรมการอ่านออกเขียนได้

2. รูปแบบการแก้ปัญหาผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์

พบว่า รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ที่ผ่านการปรับปรุงมีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยมีปัจจัยที่ใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์ 4 ปัจจัยคือ 1) การสรรหา (Allocation: A) เป็นปัจจัยในการก่อตัวของกลุ่มผู้สูงอายุที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตยและการอาสาสมัคร ในการเข้ามาทำงานเพื่อส่วนรวมของผู้สูงอายุซึ่งผู้ที่จะมาทำงานในส่วนนี้หมายถึงประชาชนกลุ่มหรือคณะกรรมการที่จะต้องได้รับการยอมรับจากมวลหมู่สมาชิก และมีจิตสาธารณะ นอกจากจะได้ทำงานแล้วยังได้มีกิจกรรมที่เป็นสาธารณะประโยชน์ โดยตั้งอยู่บนแนวทางของการทำงานเป็นทีม 2) การพัฒนา (Development: D) เป็นปัจจัยที่ใช้ในกระบวนการในการพัฒนาให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมที่สามารถแก้ปัญหาในด้านต่างๆ เช่นกิจกรรมด้านสังคม ด้านสุขภาพ พละนาถย ด้านเศรษฐกิจและด้านการศึกษา โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการทำกิจกรรมที่ได้ทั้งประโยชน์องค์รวม คือนอกจากจะสุขภาพกาย ใจดีแล้ว ยังมีรายได้มีสังคม ไม่รู้สึกเหงาว่าเหวเดียวดาย นอกจากนี้ยังเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายใต้แนวคิดผู้สูงอายุคือทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีคุณประโยชน์ต่อสังคม 3) การรักษาไว้ (Maintenance: M) เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เครือข่าย

ผู้สูงอายุมีความยั่งยืน ภายใต้แนวคิดที่มีการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กรภายนอกทั้งองค์กรราชการและเอกชน เช่นการให้ความรู้ การนิเทศ ติดตาม ตลอดจนการสนับสนุนด้านงบประมาณ เป็นต้น 4) การใช้ประโยชน์ (Application: A) เป็นปัจจัยที่กำหนดให้มีการนำเอารูปแบบนี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ภายใต้แนวความคิดด้าน ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุที่มีการสั่งสมประสบการณ์มายาวนาน จนสามารถนำไปใช้ถ่ายทอดให้แก่ชนรุ่นหลังได้ นอกจากนี้จะเป็นการนำภูมิปัญญาที่มีประโยชน์มาใช้แล้ว ยังเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้สูงอายุให้เห็นคุณค่าของตนเอง ไม่ถูกสังคมละเลย รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ตั้ง แผนภูมิที่ 2

จากแผนภูมิที่ 2 แสดงรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ซึ่งประกอบด้วย การจัดตั้งกลุ่มชมรม/สมาคมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งในการจัดตั้งกลุ่มชมรมหรือสมาคมนั้นควรเป็นไปด้วยความสมัครใจและมีความเป็นประชาธิปไตยโดยในการดำเนินการใดๆ ควรยึดมติเสียงส่วนมากและมีการพบปะประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ มีผู้นำที่ได้รับการยอมรับของมวลหมู่สมาชิก ไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง นอกจากนี้หน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชนควรให้การสนับสนุนในการเป็นหน่วยงานที่ให้คำแนะนำและการสนับสนุนในเรื่องอื่นๆ เมื่อมีการจัดกลุ่มชมรมหรือสมาคมแล้วควรมีการจัดกิจกรรมให้เกิดขึ้นโดยแบ่งออกเป็นด้านสังคม สุขภาพพลานามัย เศรษฐกิจและด้านการศึกษา ซึ่งหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานราชการและหน่วยงานองค์กรเอกชน ควรมีการสนับสนุน เช่นการให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา ยกตัวอย่าง เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดเข้าไปสนับสนุนทางวิชาการ นิเทศติดตาม ผลที่เกิดขึ้นคือ องค์กร กลุ่มผู้สูงอายุมีความเข้มแข็งส่งผลให้สมาชิกมีความสุขอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ผลกระทบ (Impact) ที่เกิดขึ้น สังคมจะต้องมีความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติ ซึ่งเรียกว่า คลังภูมิปัญญาที่เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณค่าพร้อมที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ให้สังคมต่อไป

3. การประเมินผลรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหผู้สูงอายุ ในชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้สำรวจความพึงพอใจของผู้สูงอายุ ครอบครัวผู้สูงอายุและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 180 ชุดซึ่งผลการประเมินแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหผู้สูงอายุ ในจังหวัดกาฬสินธุ์

ที่	ประเด็น/รายการ	ผลการประเมินความพึงพอใจ
	ประโยชน์ของรูปแบบ	
1	สามารถป้องกันปัญหผู้สูงอายุได้	มาก
2	สามารถป้องกันปัญหผู้สูงอายุได้	มากที่สุด
3	ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น	มากที่สุด
4	ไม่ได้สร้างภาระให้ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น	มากที่สุด
5	เป็นไปตามความสมัครใจ	มากที่สุด
6	ทำให้ผู้สูงอายุรู้เห็นคุณค่าของตนเอง	มากที่สุด
7	ทำให้ผู้สูงอายุได้ทำประโยชน์ต่อสังคม	มากที่สุด
8	ไม่ได้รับกวนเวลาที่ผู้สูงอายุใช้กับครอบครัว	มาก

9	ประหยัดค่าใช้จ่าย	มากที่สุด
10	มีความพึงพอใจ	มากที่สุด
โครงการด้านเศรษฐกิจ		
11	ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น	มากที่สุด
12	ทำให้ลดภาระของครอบครัว	มากที่สุด
13	เห็นคุณค่าของตนเอง	มากที่สุด
14	ลดความเครียด	มากที่สุด
15	ทำให้ไม่คิดฟุ้งซ่าน	มากที่สุด
16	ได้ฝึกฝีมือด้านอาชีพที่ไม่เคยทำ	มากที่สุด
17	ครอบครัวสนับสนุน	มากที่สุด
18	มีความคิดสร้างสรรค์	มาก
19	ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	มากที่สุด
20	มีความพึงพอใจ	มากที่สุด
โครงการด้านศาสนา		
21	จิตใจสงบ สบายใจขึ้น	มากที่สุด
22	ทำให้ลดภาระของครอบครัว	มากที่สุด
23	เห็นคุณค่าของตนเอง	มากที่สุด
24	ลดความเครียด	มากที่สุด
25	ทำให้ไม่คิดฟุ้งซ่าน	มากที่สุด
26	ได้ฝึกฝีมือด้านอาชีพที่ไม่เคยทำ	มากที่สุด
27	ครอบครัวสนับสนุน	มากที่สุด
28	มีความคิดสร้างสรรค์	มากที่สุด
29	ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	มากที่สุด
30	มีความพึงพอใจ	มากที่สุด
โครงการด้านสุขภาพพลานามัย		
31	สุขภาพแข็งแรง	มากที่สุด
32	ทำให้ลดภาระของครอบครัว	มากที่สุด
33	เห็นคุณค่าของตนเอง	มากที่สุด
34	ลดความเครียด	มากที่สุด
35	ทำให้ไม่คิดฟุ้งซ่าน	มากที่สุด

36	ได้ฝึกฝีมือด้านอาชีพที่ไม่เคยทำ	มากที่สุด
37	ครอบครัวสนับสนุน	มากที่สุด
38	มีความคิดสร้างสรรค์	มาก
39	ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	มากที่สุด
40	มีความพึงพอใจ	มากที่สุด
โครงการด้านการศึกษา		
41	จิตใจสงบ สบายใจขึ้น	มากที่สุด
42	ทำให้ลดภาระของครอบครัว	มากที่สุด
43	เห็นคุณค่าของตนเอง	มากที่สุด
44	ลดความเครียด	มากที่สุด
45	ทำให้ไม่คิดฟุ้งซ่าน	มากที่สุด
46	ได้ความรู้ที่แปลกใหม่	มากที่สุด
47	ครอบครัวสนับสนุน	มากที่สุด
48	มีความคิดสร้างสรรค์	มาก
49	ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	มากที่สุด
50	มีความพึงพอใจ	มากที่สุด
สรุป		มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการประเมินความพึงพอใจจากผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการ บุคคลในครอบครัว ผู้สูงอายุและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยสรุปมีความพึงพอใจมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านประโยชน์ของรูปแบบมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด 8 ข้อ ระดับมาก 2 ข้อ ด้านโครงการด้านเศรษฐกิจมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด 8 ข้อ ระดับมาก 2 ข้อ ด้านโครงการด้านศาสนามีความพึงพอใจระดับมากที่สุด 10 ข้อ ด้านโครงการด้านสุขภาพพลานามัยมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด 9 ข้อ ระดับมาก 1 ข้อมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด 9 ข้อ ระดับมาก 1 ข้อ

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเช่น ควรให้รัฐบาลสนับสนุนกลุ่มผู้สูงอายุโดยการอนุมัติงบประมาณผู้สูงอายุ ควรให้โอกาสผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถในการมีส่วนร่วมด้านการเมืองการปกครองหรือการศึกษา เช่นการเป็นที่ปรึกษาหรือให้ข้อเสนอแนะเพราะผู้สูงอายุมีประสบการณ์ชีวิตมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัญหาผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ค้นพบในการวิจัยนี้กำลังมีความรุนแรงและสลับซับซ้อนขึ้น เนื่องจากจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดที่มีประชากรวัยแรงงานอพยพไปทำงานต่างถิ่นในสัดส่วนมาก ทำให้ผู้สูงอายุได้รับการปล่อยละให้อยู่บ้านกับเด็กลูกหลาน มีความยากลำบากในการดำเนินชีวิตและเศรษฐกิจ ดังนั้นหน่วยงานราชการและเอกชนจะต้องตระหนักถึงปัญหาที่จะตามมาและดำเนินการด้านนโยบายและโครงการต่างๆ เพื่อเป็นการเตรียมการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาล่วงหน้า ไม่ให้เกิดความรุนแรงจากยากที่จะแก้ไขต่อไป

2. การที่ชุมชนแต่ละชุมชนจะสามารถคิดและดำเนินการแก้ปัญหาของตนเองเหมือนอย่างกรณีของชาวเทศบาลนามจะต้องมีปัจจัยที่มาสสนับสนุนเช่นการกระตุ้นจากภายนอกชุมชน การให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนและความรู้จากองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ดังนั้นแนวทางในการขยายแนวความคิดเหล่านี้ให้เป็นโมเดลในการแก้ปัญหาชุมชนอื่นๆ ควรจะส่งเสริมให้มีการนำชุมชนต่างๆ ที่มีปัญหาเข้าศึกษาดูงานของจริงจากชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนา เช่นชุมชนเทศบาลนาม แล้วนำไปปรับประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนเอง

3. จากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้พบว่าปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์นั้นมี 1) การสรรหา (Allocation: A) เป็นปัจจัยในการก่อตัวของกลุ่มผู้สูงอายุ 2) การพัฒนา(Development: D) เป็นปัจจัยที่ใช้ในกระบวนการในการพัฒนาให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมที่สามารถแก้ปัญหาในด้านต่างๆ 3) การรักษาไว้ (Maintenance: M) เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เครือข่ายผู้สูงอายุมีความยั่งยืน และ 4) การใช้ประโยชน์ (Application: A) ซึ่งเป็นการนำเอารูปแบบที่ดีมีประโยชน์ มีประสิทธิภาพที่เป็น The best practice มาใช้ ดังนั้นตัวชี้วัดในการพัฒนาชุมชนอย่างหนึ่งคือผู้นำชุมชนโดยปกติในแต่ละชุมชนจะมีคนที่มีความสามารถเหล่านี้อยู่ เพียงแต่บางครั้งอาจจะไม่มีโอกาสในการเข้ามาทำงาน เพราะในปัจจุบันระบบการเลือกตั้งของชุมชนมักจะมีปัญหาการซื้อเสียงดังนั้นรัฐบาลควรแก้ปัญหาการซื้อเสียงให้หมดไปเพื่อจะได้ผู้นำชุมชนที่มีความสามารถที่เหมาะสมได้รับการยอมรับจากชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ภาครัฐควรมีการพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความสามารถโดยเน้นคุณธรรมด้วย

4. จากผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความสามารถของแกนนำผู้สูงอายุ ที่สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้แก่ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุได้ด้วยตนเอง และด้วยรูปแบบของกระบวนการศึกษาที่มุ่งเน้นให้แกนนำผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอน ตลอดช่วงการศึกษา ทำให้เกิดกระบวนการคิด ตัดสินใจ ดำเนินการ ระดมทรัพยากร บริหารจัดการ เรียนรู้ และปรับปรุง โดยสามารถดำเนินกิจกรรมได้ตามแผนคือ การให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำแก่ผู้สูงอายุตามครัวเรือน นอกจากนี้ยังได้พัฒนากิจกรรมขึ้นตามปัญหาและความต้องการที่พบในระหว่างดำเนินการ ได้แก่ การส่งต่อผู้สูงอายุเข้าโครงการด้านสังคม สุขภาพพลานามัย ด้านเศรษฐกิจและด้านการศึกษา การให้ความรู้ทางหอกระจายข่าว จัดตั้งกลุ่ม

ผู้สูงอายุ และการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งได้สร้างนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมสุขภาพทั้งกายและจิต ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ เพลงส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้ดนตรีพื้นบ้านอีสาน ใช้สำหรับให้ความรู้ทั้งทาง หอกระจายข่าว และแสดงในงานบุญประเพณีหรือเทศกาลสำคัญของหมู่บ้าน สอดคล้องกับการศึกษาของ สุจินต์ ดาววีระกุล (2563) ที่พบว่ามีความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยชมรมผู้สูงอายุ ตั้งแต่ ร่วมคิด จนเกิดกิจกรรมขึ้นในชมรม

กระบวนการสำคัญที่ทำให้แกนนำผู้สูงอายุ สามารถจัดกิจกรรมและพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมให้ เหมาะสมกับชมรมผู้สูงอายุ ได้แก่ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ แกนนำผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

จากผลการวิจัย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้น จากการที่สังคมไทยเข้าสู่สังคม ผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ลดปัญหาด้านสุขภาพ ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย พบว่าในการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุในประเทศไทยนั้น รัฐบาลควรมี บทบาทในการส่งเสริมให้กลุ่มผู้สูงอายุได้มีการรวมกลุ่มและมีกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่มีประโยชน์เพื่อสร้าง คุณค่าในชีวิตเช่นด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกโดดเดี่ยวและเห็นคุณค่าในตนเอง

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี ดังนั้นข้อค้นพบจากการศึกษา อาจมีข้อจำกัดในการสรุป อ้างอิงไปยังชมรมผู้สูงอายุอื่นหรือหมู่บ้านอื่นๆ อย่างไรก็ดี หากจะนำผลการศึกษาไปใช้ควรพิจารณาถึงบริบท และสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ (2564). ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ จังหวัดกาฬสินธุ์ ปี พ.ศ.2562-2566. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์. (เอกสารอัดสำเนา)
- สายรุ้ง เล่าไชย. (2558). ภาวะสุขภาพกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สุจินต์ ดาววีระกุล. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัดของจังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.